

ГЕРАСИМОВИЧ
Анатолій Михайлович
afconsul.ua@gmail.com

УДК 057.471

**ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ
СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА**

д.е.н., професор, Ніжинський агротехнічний
інститут Національного університету
біоресурсів і природокористування

**IMPROVING THE ORGANIZATION OF ACCOUNTING
POLICIES OF THE MODERN ENTERPRISE**

HERASYMOVYCH Anatolii Mykhailovych – Doctor of Economics, Professor, Nizhyn Agrotechnical Institute of National University of Bioresources and Nature Management

Вдосконалення організації облікової політики досягається доповненням 1) факторів впливу: зовнішніх – фактором науково-технічної революції, а внутрішніх – стратегією; 2) принципів – «прогнозністю»; 3) процедур – комплексом механізмів і інструментів бухгалтерського інжинірингу: класифікацією бізнес-процесів, застосуванням мегарахунків та моніторингових балансів звітів для оперативного визначення фактичного та прогнозного фінансового стану; особливостями формування комплексних об'єктів обліку і управління – як синтезу бюджетування, нормативних методів та операційно-вартісного аналізу.

* * *

Совершенствование организации учетной политики достигается дополнением 1) факторов влияния: внешних – фактором научно-технической революции, а внутренних – стратегией 2) принципов – «прогнозностью»; 3) процедур – комплексом механизмов и инструментов бухгалтерского инжиниринга: классификации бизнес-процессов, применением мегасчетов и мониторинговых балансовых отчетов для оперативного определения фактического и прогнозного финансового состояния; особенностями формирования комплексных объектов учета и управления – как синтеза бюджетирования, нормативных методов и операционно - стоимостного анализа.

* * *

The study of the state of the organization of accounting policies at Ukrainian enterprises gives the right to create, that in today's conditions, which characterize a new breakthrough of the scientific and technological revolution from the 80s of the twentieth century, the further globalization of the economy, increased competition and the constantly unpredictable variability of the market environment, changed priorities control of production activities from articles of cost of production to business processes that form this cost, and in financial activities - from the final month control to daily operational forecast-strategic. The indicated changes in control priorities predetermine the need to improve the organization's accounting policy, which determines by what methods, methods accounting financial and managerial accounting, to provide information for managing business processes. This practice is achieved through the mechanisms and tools of accounting engineering. Yes, it is necessary to supplement 1) factors of influence: external - the factor of the scientific and technological revolution, and internal - the development strategies; 2) the principles of legality, adequacy, unity - the principle of "forecasting"; 3) the procedure is proposed to be supplemented with a whole set of mechanisms and tools of accounting engineering: the classification of business processes, the characteristics of the possibilities of the application of consolidated mega-accounts and balance sheets for the operative determination of the actual and projected financial condition; the procedure for documenting business processes; the peculiarities of the formation of complex objects of accounting and management as a synthesis of budgeting, regulatory accounting methods of operational and cost analysis.

Ключові слова: облікова політика; інструменти бухгалтерського інжинірингу; об'єкти; суб'єкти; принципи; фактори; методи; способи; процедури

Ключевые слова: учетная политика; инструменты бухгалтерского инжиниринга; объекты; субъекты; принципы, факторы; методы; способы; процедуры

Keywords: accounting policy; accounting engineering tools; objects; subjects; principles; factors; methods; ways; procedures

ВСТУП

Науково теоретичні та методичні засади облікової політики висвітлено у працях таких вітчизняних вчених як Ф.Ф. Бутинець [1]; П.С. Житній [4]; М.С. Пушкар [6]; Я.В. Олійник [5]; Т.А. Гоголь [3], але тільки як підходи, що сформувалися в минулих десятиліттях до нового прориву, з 80-х рр. ХХ ст., науково-технічної революції, яка викликала створення нових економічних механізмів для управління сучасним підприємством.

На сьогодні в Україні відсутня методика організації облікової політики підприємства, в умовах управління його бізнес-процесами. Окремі методичні засади до розв'язання цієї проблеми висвітлено у працях таких науковців як С.Ф. Голов і В.І. Ефіменко [2]; М.С. Пушкар [6]; І.І. Криштопа [7]; С.Ф. Легенчук [8], але практичний

аспект в завершеному вигляді не розв'язано.

МЕТА РОБОТИ полягає в обґрунтуванні розширення складових елементів облікової політики підприємства, у зв'язку з застосуванням інструментів бухгалтерського інжинірингу, в системі обліково-аналітичного забезпечення управління сучасним підприємством.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти та Міжнародні стандарти фінансової звітності. При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Облікова політика – це система правил, методів, форм, принципів, процедур організації і побудови бухгалтерського обліку [11]. Новий прорив науково-технічної революції, подальша глобалізація і зростання конкурентності в останні десятиріччя, викликали появу нового економічного механізму управління сучасним підприємством – фінансового інжинірингу, що в свою чергу викликало необхідність змін правил і методів організації ведення бухгалтерського обліку.

Постає проблема нової ролі діючої облікової політики, механізми і інструменти якої необхідно адаптувати до нових вимог. Зазначаємо, що оскільки загальні діючі підходи, які сформулювалися за останні десятиріччя і законодавчо регулюються, залишаються базовими, то вважаємо за необхідне їх розкрити, але, звичайно, у контексті змін, викликаних використанням методів бухгалтерського інжинірингу, як інструментів обліково-аналітичного забезпечення механізму фінансового інжинірингу.

Для вирішення вказаної проблеми проведемо аналіз і оцінку визначення діючих принципів, методів і процедур ведення обліку, з метою вмонтування у них інструментів бухгалтерського інжинірингу та сформуємо пропозиції з вдосконалення діючих механізмів та інструментів облікової політики. Вдосконалення облікової політики у контексті її нової ролі буде роз-

крито наступним чином через:

– обґрунтування нових факторів, що впливають на формування облікової політики підприємства;

– формування складу та змісту принципів, методів та процедур організації облікової політики, з огляду на те, що контроль за використанням ресурсів повинен здійснюватися за технологічними бізнес-процесами, а не за видами продукції, де рівень їх використання лише формально узагальнюється в статтях собівартості, адже процеси споживають ресурси, а не навпаки.;

– розроблення моделі практичного застосування облікової політики на підприємстві, з виокремленням відповідних облікових процедур на кожному етапі її реалізації, в умовах використання інструментів бухгалтерського інжинірингу.

Формування облікової політики відбувається на трьох рівнях:

1) міждержавному – розроблення правил і принципів функціонування бухгалтерського обліку у межах об'єднання держав;

2) на державному – встановлення загальних правил, стандартів ведення бухгалтерського обліку;

3) підприємства – як сукупність способів і прийомів ведення бухгалтерського обліку, що прийняті на підприємстві та відповідають особливостям його функціонування. Це уточнено на рис. 1.

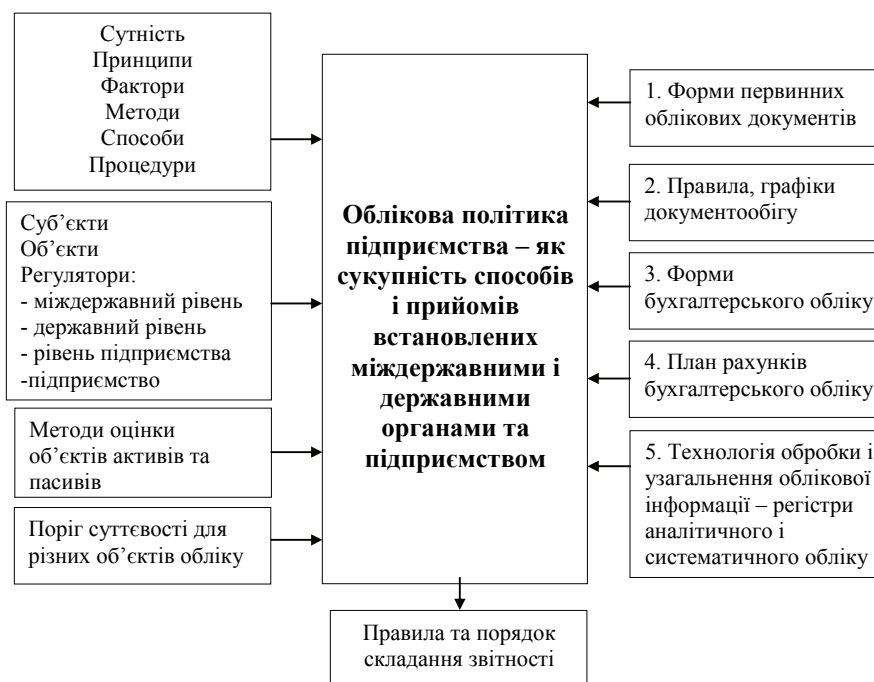

Рис. 1. Складові діючої облікової політики підприємства

На організацію будь-якого процесу, в першу чергу, впливають фактори зовнішнього та внутрішнього середовища.

До найголовніших діючих зовнішніх факторів відносяться: нормативно-правове регулювання міждержавними і державними органами, галузь діяльності, система оподаткування. Їх необхідно доповнити такими новими, як: науково-технічна революція; глобалізація економіки, нові економічні та облікові механізми і інструменти, викликані науково-технологічною революцією.

До найголовніших внутрішніх відносяться: організаційно-правова форма підприємства, масштаб діяльності, виробничо-організаційна структура, інформаційне забезпечення, кваліфікація персоналу, ступінь свободи дій (самостійність у виборі партнерів, клієнтів та ціноутворення). Їх склад необхідно доповнити факторами стратегій розвитку, без якого підприємство втрачає мету й здатність вдосконалюватися та ринки.

Наступною, другою, групою елементів облікової політики підприємства є принципи. До принципів від-

носяться законність, адекватність, єдність. Їх пропонується доповнити принципом «прогнозності» у зв'язку з тим, що створення нового економічного механізму, – фінансового інжинірингу, передбачає і створення та використання й нових прогнозних облікових інструментів. Зміст цих принципів наступний:

1) законність – обрані методичні прийоми, способи та процедури ведення бухгалтерського обліку не повинні суперечити чинному законодавству та нормативним документам;

2) адекватність – облікова політика підприємства має відповідати особливостям умов його діяльності;

3) єдність – облікова політика має бути єдиною для суб'єкта господарювання, незалежно від кількості його підрозділів, філій або дочірніх підприємств;

4) прогнозність: нові інструменти бухгалтерського інжинірингу повинні забезпечувати підприємство такою ж новою інформацією.

Третьою групою елементів облікової політики підприємства є методи.

Оскільки використання інструментів бухгалтерського інжинірингу у системі механізмів та інструментів облікової політики є внутрішньою справою самого підприємства, то всі методи, а вони встановлені державою – регулятором, стосовно оцінки і переоцінки активів та пасивів, нарахування амортизації, створенні різних резервів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції тощо, є незмінними, то зміни необхідно внести у систему внутрішньогосподарського управлінського обліку – у розширення складу процедур, або доповнення і уточнення їх змісту, виходячи з необхідності забезпечення обліково-аналітичною інформацією про бізнес-процеси підприємства.

Необхідні доповнення і уточнення пропонується здійснити самому підприємству, з врахуванням особливостей його діяльності, за такими процедурами (табл. 1).

Таблиця 1

Процедурні питання, що визначають і регламентують облікову політику підприємства

Діючі процедури	Необхідно вдосконалити в умовах використання інструментів бухгалтерського інжинірингу
1. Перелік облікових номенклатур	Доповнити особливостями бухгалтерського інжинірингу
2. Складання робочого плану рахунків	Додатково робочий план мега-рахунків
3. Порядок організації матеріальної відповідальності	Доповнити особливостями бізнес-процесів для керівників «центрів відповідальності»
4. Перелік осіб, які мають право підпису документів	Доповнити діючий
5. Порядок документообігу	Новий порядок, з врахуванням документування бізнес-процесів
6. Порядок ведення управлінського обліку	Доповнити особливостями: 1) для операційної виробничої діяльності - синтезованим об'єктом (бюджетування + нормативний метод обліку + операційний аналіз) за «центрами відповідальності»; 2) для фінансової діяльності – об'єктом «центр обліку фінансових ситуацій» - ризиків, резервів, платоспроможності та інших
7. Форми внутрішньої управлінської звітності	Доповнити: 1) для операційної діяльності «Звіт про роботу зміни»; 2) для фінансової діяльності «Моніторинговий похідний балансовий звіт»
8. Технологія оброблення інформації	Доповнити: особливостями бюджетування та документування бізнес-процесів
9. Організація ведення податкового обліку	Доповнити особливостями забезпечення інформації при використанні інструментів бухгалтерського інжинірингу

Узагальнюючим документом, що визначає методику та організацію обліку на підприємстві, є наказ (Положення) про облікову політику.

Слід мати на увазі, що якщо нормативно-правовими актами не передбачено певний метод або процедура ведення обліку, то підприємство самостійно їх передбачає в наказі (Положення) про облікову політику, виходячи із рекомендованих МСБО та МСФЗ судженнях та діючих П (С) БО України.

Підсумовуючи вище розкриті діючі механізми і інструменти облікової політики на українських підприємствах з внесеними пропозиціями стосовно їх доповнення та вдосконалення, необхідно зазначити, що головне у них – це розширення їх функцій, у зв'язку з впровадженням нових механізмів та інструментів бухгалтерського інжинірингу як обов'язкової складової нового прогнозного економічного механізму управління сучасним підприємством – фінансового інжинірингу, вивиканого з 80-х рр. ХХ ст. науково-технічною революцією.

Водночас, нові елементи облікової політики з бух-

галтерського інжинірингу (табл. 1) необхідно включити за видами обліку активів (основних засобів, виробничих запасів, незавершеного виробництва та інших) та пасивів (власного капіталу, довгострокових і короткострокових зобов'язань та інших) до окремих розділів Положення про облікову політику підприємства.

Враховуючи нововведення сформовано концепцію облікової політики сучасного підприємства (рис. 2).

Формування облікової політики звичайно проходить кілька етапів. На першому етапі встановлюють предмет облікової політики для конкретного підприємства, відповідно до сукупності об'єктів бухгалтерського обліку (фактів господарської діяльності).

На другому етапі, залежно від складу об'єктів обліку, визначаються конкретні умови, явища і процеси, які впливають на розробку облікової політики.

Третій етап передбачає аналіз загально визначених припущень у побудові облікової політики з погляду виявленої на минулому етапі сукупності факторів; при їхній адекватності ці припущення закладаються в основу облікової політики.

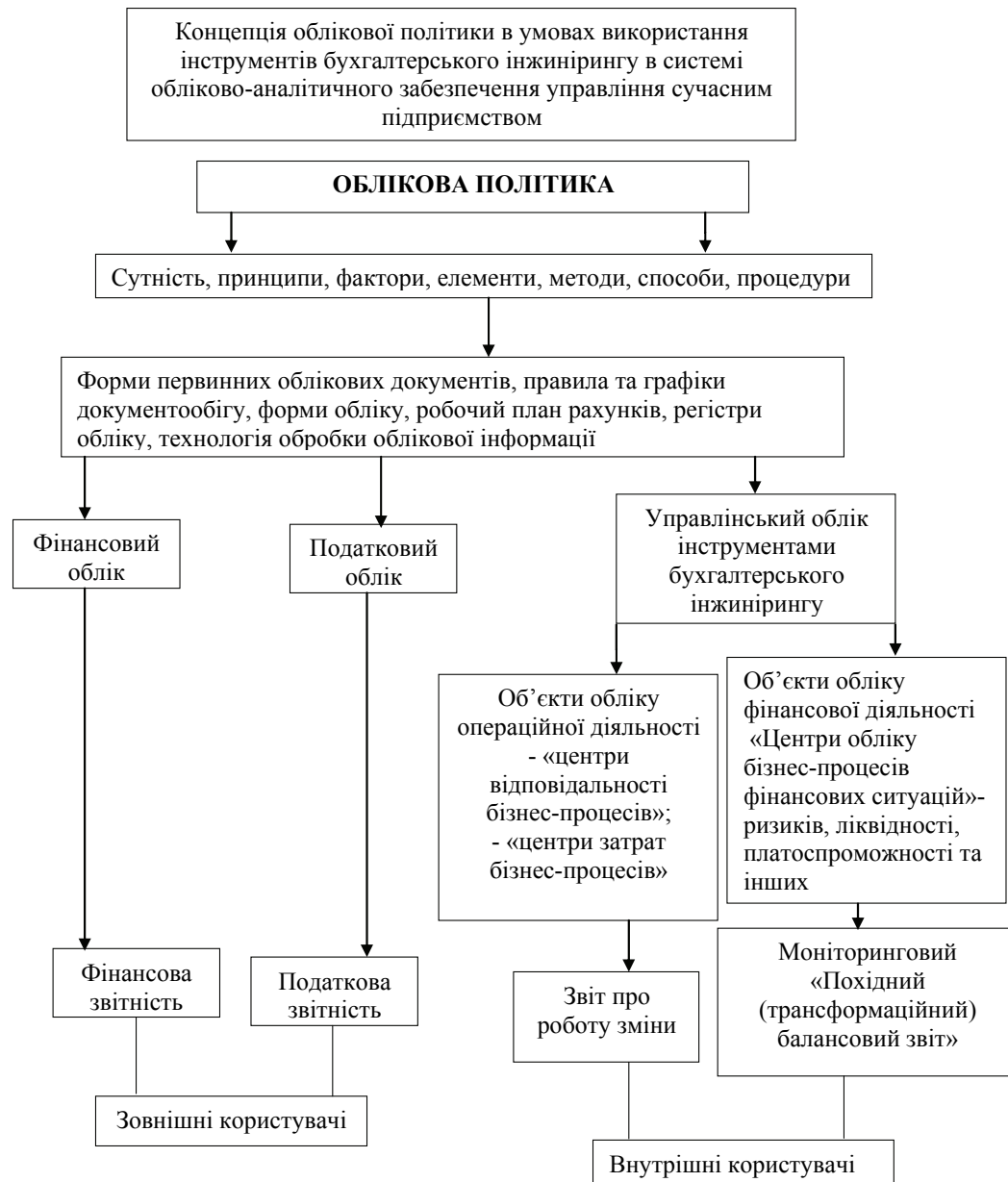

Рис. 2. Модель концепції облікової політики сучасного підприємства в умовах фінансового інжинірингу

Четвертий етап полягає у відборі потенційно придатних для використання підприємством методів і способів ведення бухгалтерського обліку. Відбір ведеться зі всього розмаїття теоретично можливих методів і способів, відповідно до прийнятих на минулому етапі припущень і запропонованих нових, на другому етапі, факторів вибору.

ВИСНОВОК

Оскільки, бухгалтерський інжиніринг, як інструмент обліково-аналітичного забезпечення управління сучасним підприємством, є принципово новим у системі інформаційного забезпечення, то це викликає необхідність і у розширенні функцій всіх елементів облікової політики факторів, принципів, методів, способів, процедур, об'єктів та суб'єктів діяльності. У контексті чого пропонується їх доповнити необхідними функціями, які забезпечують організацію облікової політики підприємства, в умовах дії нового економічного механізму, – фінансового інжинірингу, який набув поширення в

країнах з ринковою економікою, як один із механізмів оптимізації кризових явищ у глобалізованому конкурентному середовищі.

Список використаних джерел

1. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку. Житомир: ПП "Рута", 2009. 528 с.
2. Голов С.Ф., Ефименко В.И. Учёт и контроль затрат: пути развития. Бухгалтерский учёт, 1991, № 11; С. 5-11
3. Гоголь Т.А. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємств малого бізнесу: монографія. Чернівці. 2014. 384 с.
4. Житній П.С. Облікова політика в умовах розвитку фінансово-промислових систем: методологія та організація: монографія. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007. 352 с.
5. Олійник Я.В. Інституціональні засади організації бухгалтерського обліку в умовах міжнародної інтеграції: монографія. Київ: КНЕУ, 2014. 320 с.
6. Пушкар М.С., Щирба М.Т. Теорія і практика формування облікової політики: монографія. Тернопіль: Карт-блани, 2010. 260 с.

7. Криштопа І.І. Стратегічний облік об'єднаного бізнесу: Монографія, моделювання, організація: монографія. Кривий Ріг, 2016. 464 с.

8. Легенчук С.Ф., Вольська К.О., Вакун О.В. Документування в бухгалтерському обліку: процесний підхід: монографія. Івано-Франківськ 2016. 226 с.

9. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 "Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки". URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_020

10. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <http://zakon.gov.ua>.

11. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: Наказ Міністерства фінансів України 27 червня 2013 р. № 635. URL: http://buhgalter911.com/Res/Zakoni/MetodRek/metod_uchet_polit.asp

References

1. Butynets F.F. Organization of accounting. Zhytomyr: PE "Ruta", 2009. 528 p. (in Ukrainian).

2. Golov S.F., Efimenko V.I. Accounting and cost control: development paths. Accounting, 1991. № 11; pp. 5-11 (in Russian).

3. Hohol T.A. Accounting and analytical support for the management of small businesses: a monograph. Chernihiv, 2014. 384 p. (in Ukrainian).

4. Zhytnii P.Ye. Accounting policy in the development of financial and industrial systems: methodology and

organization: monograph. Luhansk: publishing of the SNU after V. Dal, 2007. 352 p. (in Ukrainian).

5. Oliinyk Ya.V. Inspiritual principles of accounting organization in the conditions of international integration: monograph. Kyiv: KNEU, 2014. 320 p. (in Ukrainian).

6. Pushkar M.S., Shchyrba M.T. Theory and practice of accounting policy formation: monograph. Ternopil: Carte Blanche, 2010. 260 p. (in Ukrainian).

7. Kryshchop I.I. Strategic accounting of the merged business: Monograph, modeling, organization: monograph. Kryvyi Rih, 2016. 464 p. (in Ukrainian).

8. Lehenchuk S.F., Volska K.O., Vakun O.V. Documentation in accounting: process approach: monograph. Ivano-Frankivsk 2016. 226 p. (in Ukrainian).

9. International Accounting Standard 8 "Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors". URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_020 (in Ukrainian).

10. On Accounting and Financial Reporting in Ukraine: Law of Ukraine dated 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <http://zakon.gov.ua>. (in Ukrainian).

11. Methodological recommendations for the accounting policy of the enterprise: Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated June 27, 2013 № 635. URL: http://buhgalter911.com/Res/Zakoni/MetodRek/metod_uchet_polit.asp (in Ukrainian).